

GÜVEN NAZARİYESİ İŞİĞİNDA TEYİD MEKTUBUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Rıza AYHAN (*)

I. GENEL OLARAK

Türk Ticaret Kanunu'nun "Tacir Olmanın Hükümleri" arasında düzenlediği teyid mektubu, Borçlar Hukuku bakımından susmanın kabul beyanı sayıldığı hallerden biridir(1).

TTK, teyid mektubunu, tacir olmanın hükümleri başlığı altında, fatura ile birlikte aynı maddede ve birbirine paralel biçimde düzenlemiştir. TTK'nun 23. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca;

"Şifahen, telefon veya telgrafla yapılan mukavelelerin veya beyanların muhtevasını teyideden bir yazıyı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde bir itirazda bulunmamışsa teyid mektubunun yapılan mukaveleye ve beyanlara uygun olduğunu kabul etmiş sayılır."

Kanunun bu hükmünden de anlaşılacağı üzere, teyid mektubu, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, teknoloji vasıtasıyla sözlü şekilde gerçekleştirilen sözleşmelerin yazılı hale getirilmesini sağlamaktadır. Zaten teyidin kelime anlamı da kuvvetlendirme, sağlamlaştırma (2). O halde teyid mektubu, henüz kâğıda dercedilmemiş, sözle kurulan sözleşmeleri kuvvetlendiren, sağlamlaştırılan yazılı belge olmaktadır.

Teyid mektubuna ticari uygulamada sıkça rastlamak mümkündür. Fakat, bu konuda mahkemelere intikal eden dava sayısı uygulamanın yanında çok düşük kalmaktadır. Oysa aynı maddede ve teyid mektubu ile paralel bir düzenlemeye tâbi tutulan fatura ile ilgili olarak çok sayıda dava, mahkeme uygulamalarına intikal etmiştir. Bu iki hukukî müessese ara-

(*) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(1) EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 2. B. Akara 1987, S. 164.

(2) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip; Borçlar Hukuku Dersleri, Birinci Fasikül, 2. B., İstanbul 1985, S. 163, 165.

sındaki mahkeme uygulaması farkının, tarafların teyid mektubuna gereken önemi vermediğinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir (3).

Bu yazının amacı, aslında çok önemli sonuçlar doğurmaya uygun olan teyid mektubuna, tıpkı uygulamada olduğu gibi, teoride de mevcut olan ilgisizliği kesintiye uğratmak ve ilgili kişilere az da olsa tanıtılmasını sağlamaktır (4). Bu amacı gerçekleştirmek için, borçlar hukuku alanında yeni gelişen güven nazariyesinin ilkelerinden hareket edilerek mümkün olduğu ölçüde pratik sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır.

II. TEYİD MEKTUBUNU GEREKTİREN SÖZLEŞMELER

İnikad bakımından her sözleşme tipi teyid mektubu teatisini gerektirmez. Aksine, Kanunun da tasrih ettiği gibi, belirli şekillerde kurulan sözleşmeler için teyid mektubu gönderilebileceği kabul edilmiştir. Gerçekten, TTK'nun 23. maddesinin üçüncü fıkrasının lâfzından da anlaşılacağı üzere, teyid mektubu, daha önce sözlü olarak kurulmuş akdi yazılı hale getirmektedir. Yani teyid mektubu, kendi varlığı ile yeni bir akit kurmamaktadır. Başka bir ifade ile, düzenlenmesine sebep teşkil eden sözleşme veya beyanlara hukuk alanında hayatiyet veren bir özelliğe sahip değildir (5). Aksine, teyid mektubu düzenlenip karşı tarafa (muhataba) tebliğ edilmeden önce de mevcut ve geçerli bir sözleşme vardır. Ancak bu sözleşme, taraflar arasında şifahen, telefon, telgraf vs. ile kurulmuştur. Teyid mektubunun muhataba tebliğ edilmesi ve sekiz günlük kanunî sürenin sükût ile geçiştirilmesi ile (teyid mektubunun mahiyeti sözlü olarak kurulan akde uygun olmak şartıyla) sözkonusu akit tevsik edilmiş olacaktır (6).

- (3) KARAYALÇIN, Yaşar; Ticaret Hukuku I. Giriş - Ticari İşletme, 3. B., Ankara 1968, S. 225.
SOMUNCUOĞLU, Ünal; Teyid Mektubu İle İlgili Bazı Sorunlar, BATİDER, C. VIII, Ankara 1975, s. 2, S. 31-36.
- (4) Gerçekten, teyid mektubuna zorunlu olarak yer vermesi gereken genel eserleri saymazsak, 1975 yılından bu yana, özel olarak bu konuya değinen bir yazıya rastlanmamaktadır.
- (5) ARSLANLI, Halil; Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, 2. B., İstanbul 1959, S. 46.
POROY, Reha; Ticari İşletme Hukuku, 5. B., İstanbul 1987, S. 108.
DOMANIÇ, Hayri; Ticaret Hukukunun Umumi Esasları, 3. B., İstanbul 1976, S. 112.
SOMUNCUOĞLU, S. 31.
ÖZDEMİR, Necdet/KINACIOĞLU, Naci; Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri), 5. B., Ankara 1984, S. 65.
- (6) POROY, S. 108, DOMANIÇ, S. 112, DOĞANAY, İsmail; Türk Ticaret Kanunu Şerhi (m. 1-336), C. I, 2. B., Ankara 1981, S. 155.

Kanunun hükmünü dikkate aldığımızda, teyid mektubunun şifahen, telefonla veya telgrafla yapılan sözleşmelerin mahiyetini tespitte kullanılacağını görürüz. Sayılan bu sözleşme usûllerinin tahdidî olup olmadıkları üzerinde durmak gerekir.

Genel niteliklere sahip eserlerde bu konuda herhangi bir kayda rastlanmamaktadır (7). 1975 yılında yazdığı bir makalede ise SOMUNCUOĞLU, bu konudaki kanaatini, Kanunda sayılanların tahdidî olduğu şeklinde ifade etmektedir (8). Yazar makalesinde, Kanunda yazılı sözleşme yapma şekillerinin neden tahdidî olarak kabul edilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Fakat bu ifade, teyid mektubunun gönderilmesini gerektirecek sözleşmeleri yazılı sözleşmelerden ayırmak için kullanılmış intibainı vermektedir. Yani, yazılı şekilde yapılan sözleşmelerde teyid mektubu gönderilmesine gerek olmadığını anlatmaya çalışır görülmektedir. Eğer, anlatılmak istenen bu ise, yanlış ifade kullanılmıştır. Kaldı ki, bunu açıklamaya da gerek yoktur. Çünkü, yazılı bir sözleşmenin ayrıca bir mektup ile teyid edilmesi anlamsız ve yararsızdır.

Yazar, böyle değil de, gerçekten Kanunda sayılan sözleşme yapma usûllerinin belirli sayıda olduğunu anlatmak istiyorsa bu fikre katılmak mümkün değildir. Zira kanaatimizce, Kanunun saydığı bu usûlleri tahdidî değil tadadî olarak kabul etmek gerekir. Çünkü bu hüküm ile kanunkoyucunun amacı, herhangi bir sebeple sözleşmenin mahiyetinin ve şartlarının tam olarak yazılı bir şekle dökülmemiş olduğu durumlarda teyid mektubu ile bunun sağlanmasıdır. Dolayısıyla; bu sağlamayı gerektirecek diğer durumlarda da teyid mektubunun düzenlenebilmesine cevaz vermek gerekir. Kaldı ki, bazı hallerde bu bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar. Örneğin; telsiz kullanılması bugün hayli yaygınlaşmış durumdadır. İki tarafın telefonla değil de telsizle bir sözleşme yaptıklarını varsayalım. Bu durumda, aslında birbirinden pek farkı olmayan telefon ve telsizle sözleşme yapma halinde tamamen farklı sonuçlara ulaşmak pek doğru olmasa gerekir. Kanunun bir hükmünü yorumlarken, o hükmün lafzı yanında kanunkoyucunun amacını da gözden uzaktutmamak gerekir.

III. TEYİD MEKTUBUNUN TARAFLARI

Teyid mektubu konusunda yazarların üzerinde anlaşamadıkları bazı hususlar bulunmaktadır. Tartışmaların yoğunlaştığı noktalardan birisi de; teyid mektubunda tarafların sıfatlarının önem taşıyıp taşımadığıdır. Bu

(7) Ancak, sadece KOCAYUSUFPAŞAOĞLU; "Taraflar, sözle, telefonla vs. yaptıkları görüşmeler sonucu..." ifadesini kullanarak, bunların tahdidî olmadığını dolaylı yoldan anlatmaktadır. Bkz. S. 161.

(8) Bkz. SOMUNCUOĞLU, S. 32.

konuya münhasır olmak üzere sıfattan kasıt, tarafların tacir olup olmayacaklarıdır.

Gerçekten TTK, teyid mektubunu hem tacir olmanın hükümleri arasında düzenlemiş, hem madde metninde "... bir kimse..." ifadesini kullanarak, adetâ tartışmaların zeminini hazırlamıştır.

Bu konuda yazarlar arasında üç ayrı görüş ileri sürülmektedir. Birinci görüş olarak KARAYALÇIN ve SOMUNCUOĞLU'na göre teyid mektubunun her iki tarafı da tacir olmalıdır (9). Çünkü TTK bunu tacirlere ilişkin hükümler arasında düzenlemiştir. Bu yazarlara göre, tacir olmayan birine bu tür bir yük yükletilmesi amaca aykırılık teşkil edecektir.

ARSLANLI ve POROY tarafından savunulan ikinci görüşe göre, teyid mektubunu gönderen kimsenin tacir olması gerektiği konusunda herhangi bir tereddüt yoktur (10). Çünkü TTK'nun 23. maddesinin üçüncü fıkrası ve esnafı düzenleyen 17. maddeleri birlikte ele alındığında bu hak ve yetkinin esnafa dahi verilmediği görülmektedir. Dolayısıyla; teyid mektubunu gönderen taraf mutlaka tacir olmalıdır (11).

Yine aynı yazarlara göre muhatabın mutlaka tacir olması gerekmez. Eğer kanunkoyucu muhatabın da tacir olmasını isteseydi, TTK'nun 20-25. maddeleri arasında düzenlenen "Tacir Olmanın Hükümleri" arasında bu itiraz hakkının da bulunması gerekirdi (12). Bu görüşü ileri sürmekle beraber POROY, de lege ferenda, hakkaniyet ve adalet açısından birinci görüşün haklılığını kabul etmekte, ancak pozitif hukuk bakımından, yukarıdaki gerekçelerle ikinci görüşü savunmaktadır.

Bu konudaki üçüncü görüş İMREGÜN tarafından savunulmaktadır. Yazar, açıkça ifade etmese bile dolaylı olarak, teyid mektubunun uygulanmasında tarafların her ikisinin de sıfatlarının önem taşımadığını belirtmektedir (3). İMREGÜN'ün gerekçesine göre Kanun, 'tacir' değil 'bir kimse' ifadesini kullanmaktadır. Bundan dolayı gerek gönderecek olanın gerek muhatabın tacir olmaları gerekmez. Diğer şartlar mevcutsa herkes teyid mektubu gönderebilir ve herkese teyid mektubu gönderilebilir.

Kanaatimizce, üç gerekçeyle birinci görüşün kabul edilmesi isabetli olacaktır. İlk gerekçe, sözkonusu bahsin Kanun sistematiği içinde bulunduğu yerdir. Bu konu -birkaç kez tekrarlandığı üzere- TTK'nun tacir olmanın hükümleri başlığı altında düzenlenmiştir. O halde konuyla ilgili

(9) KARAYALÇIN, S. 225, SOMUNCUOĞLU, S. 34.

(10) ARSLANLI, S. 45, POROY, S. 107.

(11) POROY, S. 107.

(12) POROY, S. 107.

(13) İMREGÜN, Oğuz; Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 7. B., İstanbul 1984, S. 39.

açıklamalar da bu düzenlemeye uygun olmalıdır. Zira bir bütün olarak ele alındığında gerek gönderen gerek muhatap bu düzenlemeden etkilenecaktır. Bulunduğu yer itibariyle bunlardan etkilenecek olan kişi tacir olmalıdır. Bu sebeple, madde metninde yer alan 'bir kimse' ifadesini 'tacir' olarak anlamak gerekir.

İkinci gerekçe hakkaniyetle ilgilidir. Gerçekten, tacir olmanın en önemli sonuçlarından biri de TTK'nun 20. maddesinin ikinci fıkrasında ifadesini bulan "basiretli bir işadamı gibi hareket etmek"tir. Bu sebeple normal, alelade bir kişiden, basiretli tacir gibi davranmasını beklemek adalete ve hakkaniyete uygun düşmemektedir.

Üçüncü gerekçe ise hukukî olmaktan çok pratiktir. Uygulamada teyid mektubuna tacirler arasında rastlanmaktadır. Teoride konu tartışılırken teyid mektubu teatisinin tacirler arasında yapılıyor olması da birinci görüşün kabul edilmesine sebep olmaktadır.

IV. TEYİD MEKTUBUNUN FONKSİYONLARI

Teyid mektubu önemli bazı fonksiyonlar ifa etmektedir. Bu fonksiyonları ticaret hukuku ve ispat hukuku açısından ayrı ayrı ele alıp değerlendirmek gerekir.

A — Ticaret Hukuku Açısından

Teyid mektubundan söz edebilmek için taraflardan biri şifahen, telefon, telgraf, telsiz vs. ile bir sözleşme yaptıklarında, bu sözleşmeden sonra makul bir süre içerisinde sözleşmenin şartlarını içeren bir mektubu karşı tarafa tebliğ etmelidir. Mektubu alan muhatap, şartları uygun buluyorsa bir cevap vermek zorunda değildir. Buna ihtiyaç da yoktur. Bu şekilde, tebliğden itibaren sekiz gün sükût ile geçirtilirse, TTK'nun 23. maddesinin üçüncü fıkrası gereği taraflar, teyid mektubunda yazılı olan şartları kabul etmiş sayılırlar. Eğer muhatap, mektuptaki şartları uygun bulmuyorsa ve bu şartlarla sözleşme kurmak istemiyorsa, sekiz gün içinde itirazını karşı tarafa bildirmelidir. Aksi halde, o teyid mektubunun içeriğini kendisi de kabul etmiş addolunur. Bu durumda teyid mektubu her iki tarafı da bağlayıcı bir nitelik arzeder (14). Başka bir ifadeyle, muhatap, tebellüğden itibaren sekiz gün içinde itiraz etmişse, teyid mektubunun bağlayıcılık özelliğinden sözedilemez.

Taraflar arasında daha önce yazılı şekilde yapılmış bir akit varsa, buna ek olarak gönderilen mektup teyid mektubu olarak nitelendirile-

(14) ARSLANLI, S. 46, KARAYALÇIN, S. 225, DOMANIÇ, S. 112, İMREGÜN, S. 38, DOĞANAY, S. 155, SOMUNCUOĞLU, S. 32, EREN, S. 164.

mez (15). Aslında buna gerek de yoktur. Çünkü teyid mektubu, yazılı bir metin bulunmayan sözleşmeler için öngörülmüştür.

Ticaret hukuku bakımından teyid mektubunun bağlayıcılık fonksiyonu hemen tüm yazarlar tarafından kabul edilmektedir. Asıl tartışma konusu olan, teyid mektubunun ihdası mi yoksa ihbarî bir nitelik mi taşıdığı hususudur ki, aşağıda ayrıca ele alınacaktır.

B — İspat Hukuku Açısından (16)

İspat hukuku açısından teyid mektubunun yazılı delil olduğu hususunda doktrinde baskın görüş vardır (17). Ancak bu yazılı delilin hangi sınıfa gireceği üzerinde durulmamıştır. Bu konuda, sınırlı da olsa, doktrindeki iki görüşten bahsedilmesi yararlı olacaktır.

SOMUNCUOĞLU makalesinde, teyid mektubunu, HUMK'nun 292. maddesinin ikinci fıkrası anlamında senet ve yazılı delil başlangıcı olarak kabul etmemektedir. Aynı Kanunun 326. maddesinin ikinci ve dördüncü bendlerine dahil etmeye çalışmaktadır. Sonuçta da kanunkoyucunun bu mektuba özel bir önem vermesinden dolayı KESİN KANUNÎ KARİNE olarak nitelendirmektedir (18). Buna bağlı olarak da teyid mektubunun aksinin ispat edilemeyeceğini ileri sürmektedir.

Yazar, teyid mektubunu haklı gerekçelerle, senet olarak nitelendirmenin mümkün olmadığını belirtmektedir (19). Keza aynı gerekçelerle, teyid mektubunu yazılı delil başlangıcı olarak da kabul etmemektedir (20). Nihayet, teyid mektubuna yazılı deliller içerisinde bir yer bulabilmek amacıyla HUMK'nun 326. maddesinin ikinci bendinde ifadesini bulan "Bir tarafın diğer taraftan davaya müteallik aldığı mektup ve telgraflar" ile, aynı maddenin dördüncü bendinde yer alan "İki tarafın müstakilen veya müştereken malik olduğu vesikalar" kapsamında kabul edilebileceği sonucuna ulaşmaktadır (21).

Buraya kadar problem yoktur. Ancak Yazar, TTK'nun 23. maddesinin üçüncü fıkrasının lâfzının teyid mektubuna, sıradan bir yazılı delilden da-

(15) SOMUNCUOĞLU, S. 32.

(16) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. SOMUNCUOĞLU, S. 34-36.

(17) TEKİL, Fahıman; Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 1981, S. 86. Bu görüşler için ayrıca bkz. KARAYALÇIN, S. 225, ARSLANLI, S. 46, DOMANIÇ, S. 112, İMREGÜN, S. 38, DOĞANAY, S. 155, EREN, S. 164, ÖZDEMİR/KI-NACIOĞLU, S. 65.

(18) SOMUNCUOĞLU, S. 36.

(19) SOMUNCUOĞLU, S. 34-35.

(20) SOMUNCUOĞLU, S. 35.

(21) SOMUNCUOĞLU, S. 35.

ha kuvvetli nitelik verdiğini ifade etmektedir (22). Buna bağlı olarak da, sekiz gün içinde itiraz edilmeyen teyid mektubunun KESİN KANUNİ KARİNE olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (23). Kesin kanunî karinenin ise aksinin ispatı mümkün değildir. İster istemez sonuçlarına katlanmak gerekir.

SOMUNCUOĞLU'nun bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira, bu görüşün kabulü halinde, teyid mektubuna kanunkoyucunun ve müessesenin amacından daha fazla yük yüklenmiş olur. SOMUNCUOĞLU'nun görüşüne katılmak, zorlama yoluyla ulaşılabilecek bir çözüm tarzıdır. Çünkü, teyid mektubunun kesin kanunî karine olarak kabul edilmesi, MK'un 7. maddesi ve HUMK'nun 295. maddesi karşısında mesnetsiz kalmaktadır. Gerçekten; MK'un 7. maddesinin yorumundan resmî sicil ve senetlerin, HUMK'nun 295. maddesinin birinci fıkrasının yorumundan ise mahkeme kararlarının ve noter senetlerinin aksinin ispatının mümkün olabileceği sonucu çıkmaktadır (24). Kamunun en güvenilir yazılı belgeleri olan mahkeme kararlarının, noter senetlerinin, resmî sicillerin ve senetlerin aksinin ispat edilebileceğini kabul eden kanunkoyucunun, bunların yanında çok daha basit fonksiyonları olan teyid mektubunu KESİN KANUNİ KARİNE olarak, aksinin ispatı mümkün olmayan belgelerden saydığını kabullenmek yanlış bir yorum tarzıdır. Bu sebeple, doktrindeki bazı yazarlarla birlikte; MK'un 7. ve HUMK'nun 295. maddeleri karşısında, teyid mektubunun aksinin ispat edilebileceğini evleviyetle kabullenmek gerekir kanaatindeyiz (25).

V. TEYİD MEKTUBUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

Bu başlık altında teyid mektubunun en önemli özelliği üzerinde durulacaktır. Aşağıda görüleceği üzere, çeşitli ihtimallerde, teyid mektubunun hukukî niteliğinde değişiklikler husule gelmektedir. Bu değişikliğin sebebi, irade beyanlarının yorumunda seçilen ve kabul edilen yorum teorilerinin farklı olmasıdır.

Gerçekten, irade beyanlarının yorumlanmasında geniş anlamda üç teori bulunmaktadır (26). Bunlar;

a) İrade teorisi

(22) SOMUNCUOĞLU, S. 35.

(23) SOMUNCUOĞLU, S. 36.

(24) Bu konuda bkz. DOMANIÇ, S. 109, TEKİL, S. 85.

(25) Bup konuda bkz. TEKİL, S. 85 ve özellikle DOMANIÇ, S. 108 vd.

(26) Yorum teorileri ve özellikle güven teorisi hakkında geniş bilgi için bkz. EREN, S. 172-186. Ayrıca, güven teorisi hakkında bkz. KOCAYUSUFPAŞA-OĞLU, S. 145 vd.

- b) Beyan teorisi
- c) Güven teorisidir.

Güven teorisi, ilk iki teorinin, taraflar arasındaki menfaat dengesini tam olarak sağlayamaması sonucunda doktrin ve uygulama tarafından geliştirilmiştir (27). Bu teori, zaman içinde geçirdiği aşamalardan dolayı "Klâsik Güven Teorisi" ve "Yeni Güven Teorisi" diye ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Borçlar Hukuku alanında şu anda bunlardan yeni güven teorisi hakim durumda bulunmaktadır (28).

Yeni güven teorisi, irade teorisi ile beyan teorisi arasında uzlaştırıcı bir yol izlemektedir. Gerçekten, irade teorisi ve beyan teorisi, teyid mektubunun taraflarından sadece biri için çözüm getirmekte ve bu da birtakım adaletsiz sonuçların doğmasına yol açmaktadır. İşte yeni güven teorisi, bu tür adaletsizlikleri bertaraf etmek amacını gütmektedir. Buna göre, yeni güven teorisinde hakim, evvelâ bir beyan veya davranışın, mümkün olduğu ölçüde, gerçek ve subjektif anlamını bulmalıdır. Şayet gerçek ve subjektif anlamın bulunması mümkün olmamışsa, o vakit hakim, bir beyan veya davranışın objektif anlamını bulabilecektir (29). Yani hakim yorum yaparken, kendisini, makul ve dürüst bir üçüncü şahsın değil, makul ve dürüst bir muhatapın yerine koymalıdır (30).

Güven teorisi hakkında daha fazla bilgi verilmesi incelemenin amacına uygun düşmemektedir. Bu sebeple, artık asıl konuya dönerek, teyid mektubunun hukukî niteliğini, yukarıda verilen özet ve borçlar hukuku bilgilerine dayanarak tespit etmek gerekir.

Teyit mektubu konusunda üzerinde önemle durulması ve çözülmesi gereken meselelerden birisi, teyid mektubunun hukukî nitelik olarak BİLDİRİCİ mi yoksa KURUCU mu olduğunun belirlenmesidir

Önce şunu ifade etmek gerekir ki; gönderilen teyid mektubu, önceden yapılan sözleşmeye uygun hükümler ihtiva ediyorsa ve bu mektuba sekiz gün içinde muhatap tarafından itiraz edilmemişse bir mesele yoktur. Çünkü, son zamanlara kadar doktrinde baskın olan görüşe göre teyid mektubu, hukukî nitelik olarak BİLDİRİCİ kabul edilmesi gerekir (31). Zira bu durumda, daha önce sözlü şekilde yapılmış olan sözleşme tevsik

(27) EREN, S. 178.

(28) EREN, S. 180.

(29) Bkz. EREN, S. 181.

(30) Bkz. EREN, S. 182.

(31) Bu görüşteki bazı yazarlar için bkz. ARSALNLI, S. 46, POROY, S. 108, DOMANIÇ, S. 112, DOĞANAY, S. 155, SOMUNCUOĞLU, S. 31, KOCAYUSUF-PAŞAOĞLU, S. 162, EREN, S. 164.

edilmiş olmaktadır. Yoksa, sözleşme yeni kurulmamaktadır. Daha önce kurulmuş olan sözlü akit, yazılı hale getirilmiş bulunmaktadır. Burada güven teorisinin etkisi de ortaya çıkmaktadır. Gerçekten, bu durumda gönderenin güveni korunmaktadır (32). Zira gönderenin güveni, muhatabın susma şeklindeki pasif tutumuna göre, korunmaya mazhar durumdadır. Bir olayda Federal Mahkeme de aynı çözüm yolunu benimsemiştir (33). Federal Mahkeme tarafından da desteklenen hakim görüşüne göre; "teyid mektubunu yollayan taraf, iş hayatındaki âdetleri de nazara alarak, mevcut hal ve şartlardan, karşı tarafın teyid mektubuna itiraz etmemesinden, dürüstlük kuralı (MK m. 2.) gereğince muhatabın, mektubun muhtevasını kabul ettiği anlamını çıkarmakta haklı ise teyid mektubu muhatap tarafından olduğu gibi kabul edilmiş sayılır" (34).

Teyid mektubu, Kanunda belirtilen şekillerle akdedilen bir sözleşme sebebiyle değil de, yeni bir icap mahiyetinde olan irade beyanı olarak gönderilmişse, yani bu irade beyanına karşı sükûtu kabul olarak varsayılacağı hallerde, sekiz gün içinde mektuba itiraz etmemek, gerek bu mektup açısından gerekse teknik anlamda bir kabul olarak sayılamaz (35). Ve bu durumda muhatabın sükûtu akdin kurulmasını sağlamaz.

Teyid mektubu her zaman, daha önce yapılmış olan sözleşmeye uygun hükümleri ihtiva etmeyebilir. Asıl mesele o vakit çıkmaktadır. Taraflar sözlü, telefonla veya telgrafla sözleşmeyi kurmuşlar fakat mektubu gönderen taraf, bunlarda değişiklikler yapmış olabilir. Bu şekildeki bir mektuba muhatap sekiz gün içinde itiraz etmemişse durum ne olacaktır?

Bu durumda doktrinde farklı cevaplar bulmak mümkündür. İMREGÜN'e göre, burada olaya ispat hukuku açısından yaklaşmak gerekir (36). Yazar'a göre, bu durumda, ispat hukuku açısından mektubun muhatabı aleyhine yazılı bir delil oluşturulur ve bunun aksini ispat da yine ancak yazılı bir delil ile mümkündür. Bu görüşün sonucu olarak teyid mektubunu her halûkârda BİLDİRİCİ kabul etmek gerekir.

Aynı olaya ilişkin olarak, doktrinde ileri sürülen diğer bir görüşe göre ise de, teyid mektubu KURUCU nitelik arzeder. Fikrin savunucusu EREN'e göre, teyid mektubu, daha önce sözlü olarak kurulan akdin konu ve muhtevasından farklı ise, yeni bir icap sayılır ve muhatabın susarak buna itiraz etmemesi, kabul sayılır. Bu takdirde teyid mektubu KU-

(32) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162.

(33) Kararın anafikri için bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162.

(34) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162.

(35) KARAYALÇIN, S. 225, SOMUNCUOĞLU, S. 31.

(36) İMREGÜN, S. 38-39.

RUCU nitelik taşır (37). Zira, muhatap, teyid mektubuna sekiz gün içinde cevap vermediği takdirde, karşı tarafta, kendisinin bu mektubun muhtevasıyla mutabık olduğu kanısını uyandırmaktadır (38).

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU ise aynı olayda, daha değişik bir çözüm tarzı öngörmektedir (39). Yazar'a göre, teyid mektubunun, yapılan sözleşmeden farklı hükümler ihtiva etmesi ve buna muhatap tarafından itiraz edilmemesi halinde, olayı iki ihtimalde çözüme kavuşturmak gerekir.

a) Teyid mektubunu gönderen taraf, yapmış oldukları anlaşmanın şartlarını bile bile değiştirmişse; yani anlaşma hükümlerinden farklı olan mektubu gönderirken kötüniyetli ise, bu mektuba karşı muhatabın sekiz gün içerisinde cevap vermemesi, muhatabın, mektubun muhtevasını kabul ettiği anlamına gelmez (40). Zira, bunun aksi düşünülürse, kötüniyetli gönderen muhafaza edilmiş olur ki, bu da hukukun temel ilkelerine aykırılık teşkil eder. Ancak burada, muhatap açısından ortaya çıkan bir problem vardır. Yukarıda anlatılan olaya uygun durumlarda muhatap, gönderenin kötüniyetli olduğunu ispat etmemek zorundadır. Aksi halde, sözleşmeye uygun olmayan teyid mektubunun muhtevasını kabul etmiş sayılır.

b) Yapılan sözleşmeden farklı hükümler ihtiva eden bir teyid mektubunu gönderen taraf iyiniyetli ise tamamen farklı sonuçlara ulaşılmaktadır. Gönderenin iyiniyetli olması halinde teyid mektubu yeni bir icap niteliğini kazanır. Bu icap karşısında sekiz günün süküt ile geçitirilmesi, kanun gereği 'kabul' irade beyanı sayılmaktadır (41). Bunun sonucu olarak, iyiniyetli gönderenin, sözleşmeden farklı bir şekilde kaleme aldığı teyid mektubuna sekiz gün içinde cevap verilmemesi yeni bir icabın kabulü sayılır (42). Ve bu durumda teyid mektubu, hukuken KURUCU nitelik kazanır. Muhatap, gönderenin kötüniyetli olduğu iddiasında ise bunu ispat etmelidir (43).

VI. SONUÇ

Türk Hukukunda teyid mektubunun yerinin ve niteliğinin tespiti bakımından, çalışmanın sınırları içerisinde ulaşılmaması gereken sonuç şudur.

(37) Bu görüş için bkz. EREN, S. 164.

(38) EREN, S. 164.

(39) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162, 164.

(40) HIRSCH, Ernst E.; Ticaret Hukuku Dersleri, 3. B., İstanbul 1948, S. 595, Ayrıca bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162.

(41) EREN, S. 164.

(42) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162-163.

(43) KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, S. 162, 164.

TTK'nun "Tacir Olmanın Hükümleri" başlığı altında düzenlediği teyid mektubuna, uygulamada olduğu kadar, teorik hukukta da işlerlik kazandırmak gerekir.

Düzenlendiği yer bakımından tacirler arasında geçerli olan teyid mektubu, daha önce sözlü olarak yapılan akdi tevsik etmeye yarar. Kendisine teyid mektubu tebliğ edilen muhatabın, bu mektuba sekiz gün içinde itiraz etmemesiyle hüküm doğurur. İspat hukuku bakımından, yazılı delil teşkil eder. Dolayısıyla, buna itiraz edecek olan muhatabın da, iddiasını ispat edebilmesi için yine yazılı delil ibraz etmesi gerekir. Her karinenin olduğu gibi, teyid mektubunun yazılı delil olduğu karinesinin de aksi ispat edilebilmelidir.

Teyid mektubunun hukukî niteliği bakımından yeni güven teorisinin etkisini kabul etmek gerekir. Zira teyid mektubu, göndereni ile üçüncü şahıslar arasında hüküm ifade etmeyecektir. Aksine, gönderen ile muhatap arasında geçerlidir. Bu sebeple, dürüst ve makul üçüncü kişi yerine, dürüst ve makul muhatap kıstasının kabul edilmesi isabetli olacaktır.

Son olarak belirtilmesi gereken bir husus daha vardır. Yukarıda ortaya konmaya çalışıldığı üzere; pozitif hukuk bakımından muhtemel bir kanun değişikliğinde, doğabilecek tartışma ve haksızlıkları gidermek için (özellikle tarafların sıfatı açısından), açık bir hüküm vazedilmesi yararlı olacaktır.

KISALTMALAR

B.	:	Bası
BATİDER	:	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
HUMK	:	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
m.	:	Madde
MK	:	Medeni Kanun
s.	:	Sayı
S.	:	Sayfa
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
vd.	:	ve devamı